

כניסת שבת: 16:10

יציאת השבת: 17:16

לדעת ר"ת: 17:49

אורי וישעי

ראש חודש כסלו ביום ראשון
המולד ליל שבת

בשעה 18:36 ו-16 חלקים

בית מדרש רב פעלים ע"ש מרן הרב יוסף חיים זי"ע בראשות כב' מו"ר הרב אורי סבן שליט"א
עורך: אלון ארביב ס"ט הערות ניתן לשגר לת"ד 613 נתניה-050-4136465 או בדוא"ל: alon@shtaygen.co.il

דברי תורה כחדשים

זכה דורנו "דור המחשב והמדיה" ביותר משאר הדורות ה"פרימיטיביים", לכאורה, שקדמו לנו, הן בפיתוח המחשבה והן בהתקדמות העולם מבחינת ביצועים מדויקים והעברת מסרים בצורה מדויקת ומהירה ביותר לכל מקום שבעולם במהירות ה"קול". אם ניקח לדוגמא את המושג דפוס, עד לפני מאה שנים קשה היה למצוא ש"ס או שלחן ערוך במצב טוב וגם שלם, כי תמיד החברים (תלמידי החכמים) היו "מתחלקים" וכל אחד היה לומד נושא הן בגמרא והן בש"ע וכו' ובכך התורה היה משתלבת בין החברים, ובודאי שלפני 200 שנה שבקושי היו קיימים בתי דפוס, המצב היה בכי רע, לכאורה, ובודאי אם היינו זוכים לראות את הדורות שלפני אלף או אלפיים שנה שכלל לא היה קיים אצלם המושג דפוס וכל תורתם היתה נשאבת מקטעים קטעים שנכרת מזיכרונם והעברתם מדור לדור. ובודאי שואלים אנו את עצמנו מדוע דורנו בירידה עמוקה ותלולה בסה"כ מול דורות קודמים??

ננסה להשיב ע"פ המסופר על המגיד מדובנא שכאשר בא אליו "משכיל" טען כלפי המגיד, כי שמע את דרשתו של המגיד, אבל היא לא השפיעה עליו כלום, וסימן הדבר שלא היו אלו דבריו היוצאים מן הלב, כי אם כן היו כך, היו משפיעים עליו, כדברי חז"ל: "דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב".

ענה לו המגיד במתק שפתיים, במשל לפחח שהיה לו מפוח שנועד להלהיט את הגחלים שבוערים מתחתיו, והנה עבר לידו כפרי אחד וראה איך שהפחח מניף את המפוח והאש מתלהטת בכל פעם בחוזקה. הלך הכפרי ורכש לעצמו מפוח כזה, באומרו לעצמו: עד עכשיו עומדים אני ובני ועובדים קשה כדי להדליק את האש ולהפחח, מעכשיו יהיה לנו מפוח ולא נצטרך עוד לעמול. אבל כמה התאכזב כאשר לקח את מפוח והניפו פעם אחר פעם - ואש אין!...

רץ האיש אל הפחח וקבל לפניו: למה רימיתני? אני מניף את המפוח בלי הרף והאש לא מתלבה? השיב לו הפחח: המפוח לא יוצר אש, הוא רק מלבה אותה, ומסתמא לא הקדמת לשים מתחת למפוח גחלים בוערות, שאילו כך עשית, היה המפוח עושה את פעולתו כראוי.

ובזה, אמר המגיד מדובנא לאותו משכיל, אתה דומה לכפרי ההוא. אם יש לאדם לב - יש תועלת במי שעומד מולו ומעורר את לבו, ואזי הדרשן שמשמיע דברים שיוצאים מלבו, מובטח להם שייכנסו ללב השומע, אבל אתה, שאין לך לב כלל, וה"גחלים" שלך כבויות, מה יעזור שאעמוד ואניף את ה"מפוח"? אדרבא, כאשר מניפים מפוח על גחלים כבויות, הן מתקררות עוד יותר!...

עשיו הרשע חיפש את המפלט במיתה, הנה אנכי הולך למות וכו', כוונת לבו שמיתה היא יצירת החופש והפורקן, זריקת העבר וחשיבה על עתיד אחר, אך כאן חז"ל כבר אמרו באבות (פ"ד מ"ט) "ואל יבטיחך יצרך שהשואל בית מנוס לך", אין היכן להמלט.

תולדות אמתיים

"ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק" (כה - יט)

הפרשה הקודמת מסתיימת במילים: "על פני כל אחיו נפל" – וזה בא לרמז, כי כאשר יפול ישמעאל באחרית הימים... תזרח אז שמשו של משיח בן דוד, שהוא מתולדות יצחק בן אברהם... (בעל הטורים).

"תולדותיהם של צדיקים – מעשים טובים" – אמרו חכמינו. זה הוא איפוא פשוטו של פסוק: "ואלה תולדות יצחק בן אברהם" – מכאן נבעו מעשיו הטובים של יצחק, מתוך "אברהם הוליד את יצחק" – מזה שהיה תמיד זוכר מי אביו, שיש לו אב כאברהם... (הגה"ק מהר"ם מאמשינוב זצ"ל).

בדיקת הריון

"ותלך לדרש את ה'" (כה - כב) ופרש"י שיגיד לה מה תהא בסופה"

סבורה היתה רבקה, כי בן אחד הוא זה, ואותו פירכוס שהוא מפרכס לצאת ליד פתחי בתי מדרש וליד פתחי עבודה זרה, אינו אלה המאבק הסימלי בין היצר הטוב ובין היר הרע. שפעם מתגבר היצר הרע והוא מבקש לרוץ לעבודה זרה, ופעם מתגבר היצר הטוב והוא מבקש לרוץ לבית המדרש. לפיכך תאבה לדעת, "מה תהא בסופה" של מלחמה פנימית זו שבלב בנה? מי ינחית את המהלומה האחרונה וינצח במלחמה?...

אמנם כל ימי חייו של האדם הם מלחמה תמידית ביצר הרע; לפעמים היצר מתגבר על האדם ולפעמים – האדם על היצר. על כל פנים צריך האדם להשתדל, שאת המהלומה האחרונה ינחית הוא על ראש היצר. "והיה עקב תשמעון"... (קול שמחה).

להיטות האכילה

"ויאמר עשו הלעיטני נא מן האדם הזה" (כה-ל)

מפרש בעל בית הלוי את המנוח הלעיטני: כיון שבאותו היום נפטר אברהם אבינו והיו הכל שרויים באבלות, נתבייש עשו לומר, כי תאב הוא לאכול מן העדשים, שהוא מאכל אבלים. לבל יאמרו: הכל מתאבלים אחרי סבא והוא להוט אחרי האכילה! לפיכך העמיד פנים כאילו איננו יודע כלל שאלו הן עדשים וכי יום של אבלות הוא היום, ואמר: תן נא לי מן המאכל האדום הזה. אך מיד נמלך בדעתו והירהר, הלא עם טעימת הכף הראשונה יהא מוכרח להכיר בעדשים ותהיה זו בושה, שאינו עוסק באבלות ככל השאר, לפיכך אמר: "הלעיטני" – שפוך את הנזיד לתוך פי, כדי שלא יראה ולא ידע מה הוא אוכל, מתוך נימוק: "כי עייף אנכי" – ואינו עוצר כח להגיש את הכף במו ידיו אל פיו....

ד"ת לרפואת היקר והנעלה,

דודנו ר' פליקס מסעוד בן מסעודה הי"ו

הליכות מלכי

רצה והחליצו

בברכת המזון ביום השבת, יש להוסיף קודם ברכת "בונה ירושלים", "רצה והחליצו", ואחר כך ממשיך ואומר "ותבנה ירושלים עירך" וכו'. ויש לאמר רצה והחליצו בכל אחת מסעודות השבת, כשם שיש להוסיף אמירת "יעלה ויבא" בחגים ובמועדים ובראשי חדשים.

וכעת נבאר איך יש לנהוג אם שכח להזכיר רצה והחליצו בברכת המזון ונזכר אחרי שהתחיל כבר בברכת הטוב והמטיב, (דהיינו ברכת לעד האל אבינו מלכינו), כי אם נזכר ששכח רצה והחליצו באמצע ברכת "בונה ירושלים", הדין הוא שאם נזכר אחר אמירת "ברוך אתה ה'" ולא המשיך עדיין "בונה ירושלים", יסיים "למדני חוקך" (שעל ידי כן הוא מזכיר פסוק מתהלים ואינו מזכיר שם שמים לשוא), ואחר כך יאמר רצה והחליצו, וימשיך בברכת בונה ירושלים כדרכו. ואם נזכר אחר שאמר "בונה ירושלים", אז יברך "ברוך אתה ה' א-להינו מלך העולם, שנתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה, לאות ולברית, ברוך אתה ה' מקדש השבת". (ונוסח זה מודפס בסידורים). ואחר כך ממשיך כדרכו בברכת הטוב והמטיב.

אולם אם התחיל ברכת הטוב והמטיב, ורק אז נזכר ששכח רצה והחליצו, והוא נמצא בסעודת ליל שבת או בסעודת בוקר שבת, אז צריך לחזור שוב ולברך ברכת המזון. וטעם הדבר, מפני שבין לענין "רצה והחליצו בשבתות, ובין לענין "יעלה ויבא" בחגים, אם אותה הסעודה שנמצא בה היא חובה, כגון סעודת ליל פסח, שחייב אדם לאכול בה פת, אז הדין שאם שכח להזכיר יעלה ויבא, חייב לחזור ולברך שוב ברכת המזון, כי הזכרת "מעין המאורע" (כלומר יעלה ויבא, שמוזכר בו מארע שבו נמצאים, כגון חג הפסח) בסעודה שהיא חובה, מעכבת, ואם שכח להזכיר מעין המאורע, אז חייב לחזור ולברך שוב. (וכן בראשי חודשים, שאין חיוב מן הדין לאכול בהם פת, אם שכח "יעלה ויבא" בברכת המזון אינו חוזר לברך שוב. שהרי הזכרת מעין המאורע בסעודה שאינה חיוב מן הדין, אינה מעכבת).

וכן לענין הזכרת רצה והחליצו בשבת, שכאשר הסעודה עם פת היא חיוב מן הדין, אז אם שכח להזכיר יעלה ויבא, ונזכר אחר שהתחיל כבר בברכת האל אבינו וכו', צריך לחזור ולברך שוב ברכת המזון, ולכן בסעודות הראשונה והשנייה בשבת, שבהם יש חיוב לאכול פת, אם שכח רצה והחליצו, צריך לחזור ולברך שוב ברכת המזון. אבל בסעודה שלישית, אף על פי שלהלכה פסק מרן בשלחן ערוך (סי' רצא) שיש לעשותה עם פת, מכל מקום כיון שיש פוסקים שסוברים שאין חיוב לאכול פת בסעודה שלישית, אם שכח להזכיר רצה והחליצו, אינו חוזר לברך ברכת המזון, וכמו שפסק מרן השלחן ערוך בעצמו (סי' קפח ס"ח).

לסיכום, השוכח להזכיר רצה והחליצו ונזכר בכך אחר שאמר "ברוך אתה ה'", אבל לא המשיך "בונה ברחמיו" וכו', יסיים "למדני חקך" ויחזור ויאמר רצה והחליצו. ואם נזכר אחר שברך "בונה ירושלים", יאמר "ברוך אתה ה' א-להינו מלך העולם, שנתן שבתות" וכו'. ואם נזכר אחר שהתחיל ברכת "לעד האל אבינו", אם הוא בסעודה ראשונה או שנייה של שבת, יחזור לראשית ברכת המזון ויברך שוב. ואם הוא בסעודה שלישית, אז אינו צריך לחזור לברך ברכת המזון.

רבי גדליה דסלר זצ"ל מתלמידי רבי שמחה סיזל מקלם זצ"ל, היה מעסיק בביתו בשכר בחור עני.

באחד הימים נעלם מביתו גביע הזהב, והחשד נפל על אותו בחור. ואכן הלה הודה מתוך בכי כי הוא נטל את הגביע, אך התנצל שהיה זקוק להלוואה לצרכיו למען יוכל להסתדר בחיים! ולכן, בליט ברירה נטל את הגביע להפקידו כמשכון, ועם פרעון החוב הוא יחזיר את הגביע.

ר' גדליה לא גילה דבר זה לאף אדם בכדי לא לביישו, אבל עם זאת מנע מהבחור לעבור בביתו מטעמי זהירות, ובכדי שהלה לא יסבול מזה, קיבל עליו לתמוך בו כלכלית בכדי שיוכל להסתדר.

אך כבר אמר החכם באדם, שלמה המלך, "שלח לחמך על פני המים, כי ברוב הימים תמצאנו", (קהלת יא, א), סיבבה ההשגחה העליונה שהודות לוותרנותו וחסדו זה, צמחה לו מכך ישועה ופדות מהוצאה להורג, ומעשה שהיה כך היה: לאחר שנים, בזמן המהפכה ברוסיה כאשר הקומוניסטים עלו לשלטון, "הואשם" הרב גדליה באי ציות לפקודות השלטון החדש, בכך שהשהה בביתו מכונת כתיבה אשר שימשה אותו לכתבת ספריו, הוא נידון ב"עוון" זה להוצאה להורג. אימה חשכה נפלה על בני ביתו, אשתו התדפקה על דלתות ראשי המדינה בעיר המלוכה פטרבורג, כדי להשיג חנינה ולפדותו ממיתה.

והנה כאשר התרוצצה במשרדים ולשכת השרים, נפגשה בצעיר העני שעבד לפני כן בביתה, אשר במשך השנים נתמנה לתפקיד גבוה בשלטון הקומוניסטי. בהודע לו מהסכנה בו עומד מעבידו ומטיבו לשעבר, נסע מיד למקום מאסרו בעיר טולא ו"סידר" שירשם שהרב גדליה נפטר מכבר לאחר התליה, ומיד הבריח את הרב ואת כל משפחתו מחוץ למסך הברזל... רבי גדליה נמלט ועבר למדינת ליטא והמשיך בדרך חיו המפוארת.

עוד מעשה

מסופר על מרן בעל "החתם סופר" שבצעירותו למד במיינץ והיה סמוך על שלחנו של גביר יהודי באחד הימים השתכנו בבית קבוצה של חיילים גרמנים, ועשו בבית היהודי כבתוך שלהם.

הדבר היה לצנינים בעיני בני הבית אולם רבי משה נטה קירבה אל אחד החיילים הסביר לו פנים ונהג עמו בסבלנות ואורך רוח.

שלושים שנה מאוחר יותר היה הצעיר היהודי רבה של פרשבורג המעטירה, והימים ימי מלחמה בין האומות והנה שונאיו של הרב היהודי הלשינו עליו בפני השליטים כאילו הוא בוגד במדינה והוא אף מובא למשפט צבאי. להפתעתו קורא לו ראש השופטים אל לשכתו והוא מגלה שהמדובר באותו חייל גרמני מלפני שלושים שנה הלה אומר לו "זיהיתי אותך לפי שמך אני זוכר שהיית היחידי שהארת לי פנים באותם ימים, ואני בטוח שאדם כמוך לא מסוגל לבגוד או לרגל אמור לי את האמת ואני מאמין לך".

כך ניצל החתם סופר בזכות אותו חסד שעשה עשרות שנים קודם לכן כפי שאמר החכם מכל אדם "שלח לחמך על פני המים כי ברוב הימים תמצאנו".

עלון זה יוצא בתרומת הגבירים היקרים החפצים בעילום שם, וברכתי שגורה להם, שה' ישלם פועלם, ותהי משכורתם שלמה מאת הבורא יתברך, העורך